

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Štěpána Výborného v právní věci žalobce: **A. K.**, zastoupený Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Poděbradská 173/5, Praha 9, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 6. 2023, č. j. 17 A 64/2022 - 31,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce požádal dne 18. 9. 2019 o určení statusu osoby bez státní příslušnosti (dále jen „žádost“) ve smyslu Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti přijaté dne 28. 9. 1954 v New Yorku a vyhlášené pod č. 108/2004 Sb. m. s. (dále jen „Úmluva“), ve spojení s § 8 písm. d) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění účinném do 1. 8. 2021, ve smyslu čl. IV. zákona č. 274/2021 Sb. (dále jen „zákon o azylu“). Žádost podal společně se svou manželkou. Uvedl v ní, že se oba narodili v Sovětském svazu, před jeho rozpadem z něj vycestovali do Spolkové republiky Německo a po rozpadu jim nebyly obnoveny

dokumenty. V průběhu jejich zajištění na území České republiky odeslali na ambasádu Ruské federace žádost o vydání nových cestovních dokladů. Žádosti však nebylo vyhověno.

[2] Rozhodnutím ze dne 12. 7. 2022, č. j. MV-132948-51/OAM-2019, žalovaný rozhodl, že žalobce není osobou bez státní příslušnosti ve smyslu Úmluvy ve spojení s § 8 písm. d) zákona o azylu a jeho žádost zamítl. Stejně rozhodl o žádosti manželky žalobce.

[3] Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal žalobu. V ní uvedl, že žalovaný byl povinen určit, zda žalobce pozbyl občanství Sovětského svazu a zda po jeho rozpadu nějaké občanství nabyl. Dále uvedl, že byl v minulosti na ruské ambasádě v Německu, kde mu bylo řečeno, že nemá žádná práva jako občan Ruska. Rovněž byl i na ruské ambasádě v České republice, kdy nebyl ani vpuštěn dovnitř. V roce 2019 se Policie ČR v průběhu řízení o správním vyhoštění snažila ověřit jeho státní příslušnost, aby mohl být vyhoštěn; to se jí však nepodařilo, a proto jej vyhostit nemohla. Žalobce rovněž nesouhlasil se závěry žalovaného, že nedoložil jediný dokument, kterým by prokázal ztrátu svého sovětského, resp. ruského občanství nebo jeho nezískání, a že by se měl více snažit a navštívit ruskou ambasádu. Na ambasádě byl několikrát odmítnut, neboť příslušný orgán k doložení neexistence státního příslušnosti se nachází přímo v Rusku. Tam však vycestovat nemohl, neboť neměl žádné doklady. Žalobce měl za to, že žalovaný nesplnil svou část sdíleného důkazního břemene týkající se ověření rozhodných skutečností.

[4] Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) žalobě napadeným rozsudkem vyhověl, rozhodnutí žalovaného zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení. V rozsudku uvedl, že žalobce unesl svou část důkazního břemene, neboť vynaložil dostatečnou a prokazatelnou snahu o získání relevantních důkazů prokazujících jím tvrzenou absenci státní příslušnosti. Zároveň při pohovoru u žalovaného uvedl dostatek informací o své osobě, rodičích, předchozím pobytu v Sovětském svazu, zaměstnání atd., aby bylo možné ho dohledat a ověřit pravdivost poskytnutých informací. To však žalovaný neučinil, přestože má nepochybně k dispozici účinnější prostředky pro opatření informací. S ohledem na to tak naopak žalovaný neunesl svou část sdíleného důkazního břemene a nezjistil dostatečně skutkový stav dané věci.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalobce

[5] Žalovaný (dále jen „stěžovatel“) napadl rozsudek městského soudu kasační stížností z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

[6] Stěžovatel namítá, že žalobce byl ve správním řízení účelově pasivní – nesdělil žádné konkrétní informace týkající se jeho pobytového oprávnění v Německu ani jeho pozbytí, stejně tak z jeho výpovědi nevyplývalo, že by se osobně pokusil dostavit na zastupitelský úřad Ruska v České republice. Žalobce neuvedl relevantní důvody podporující závěr, že nemá ruské občanství, a nedoložil jemu dostupné dokumenty související s jeho osobou (zejm. rodný list), které se údajně nachází u jeho dcer v Německu. V jednání žalobce tak absenteje dostatečná osobní iniciativa týkající se prokázání, že je osobou bez státní příslušnosti. Touto účelovou pasivitou usiluje o status osoby bez státní příslušnosti, čímž

pokračování

obchází smysl právní úpravy Úmluvy. Jejím účelem totiž není poskytovat ochranu osobám, které usilují o daný status. Městský soud pak v důsledku pasivity žalobce porušil rozložení důkazního břemene mezi něj a stěžovatele, neboť je to s ohledem na nadepsanou argumentaci právě žalobce, kdo neunesl břemeno tvrzení a svou část sdíleného důkazního břemene.

[7] Městský soud v napadeném rozsudku uvedl, že podle Příručky UNHCR o ochraně osob bez státní příslušnosti z roku 2014 (dále jen „příručka“), osoby žádající o určení statusu osoby bez státní příslušnosti nejsou běžnými účastníky správního řízení, u nichž lze v řízení o žádosti požadovat náležitou důkazní aktivitu. Stěžovatel k tomu namítá, že pokyny obsažené v příručce mají pouze doporučující povahu a že sama příručka je právně nezávazná.

[8] Dále se městský soud neztotožnil s úvahou stěžovatele, podle níž se osoby bez státní příslušnosti nemusí obávat obrátit se osobně na „svůj“ zastupitelský úřad. Městský soud je toho názoru, že tomu tak nemusí být ve všech případech a že k prokázání nekontaktnosti zastupitelského úřadu postačí, pokud nereaguje na písemná podání žadatele. Stěžovatel s tímto závěrem nesouhlasí a má za to, že je obecný, spekulativní a v posuzované věci irelevantní. Trvá na tom, že žalobce nemá důvod, aby se obával na příslušný zastupitelský úřad obrátit, a je naopak žádoucí, aby tuto iniciativu vyvinul. I tímto městský soud v důsledku popírá rozložení sdíleného důkazního břemene. Stěžovatel uzavírá, že žalobce disponuje podstatně širšími důkazními možnostmi než žadatel o mezinárodní ochranu a pokud se jejich využití účelově vyhýbá, nelze takový přístup akceptovat a výsledný stav přičítat údajné nedostatečnosti iniciativy správního orgánu. K tomu poukazuje na judikaturu zdejšího soudu, z níž podle jeho názoru nevyplývá povinnost spokojit se s doložením jednostranné písemné komunikace se zastupitelským úřadem ze strany žalobce.

[9] Žalobce ve svém vyjádření ke kasační stížnosti souhlasil se závěry napadeného rozsudku a doplnil, že od počátku jeho přítomnosti na území České republiky tvrdil, že je osobou bez státní příslušnosti. Zopakoval, že se na území České republiky nachází déle než třináct let bez pobytového oprávnění a že nikdy nedošlo k jeho vyhoštění, stejně tak, že na jeho podání zaslaná na ruskou ambasádu nikdo nereagoval. Je to naopak stěžovatel, kdo má aparát ke kontaktování zahraničních státních institucí. Závěrem navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[10] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou a proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. Poté přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů.

[11] Kasační stížnost není důvodná.

[12] Nejvyšší správní soud na úvod předesílá, že jeho druhý senát již rozsudkem ze dne 13. 12. 2023, č. j. 2 Azs 263/2023 - 23, rozhodl ve věci manželky žalobce tak, že kasační stížnost stěžovatele, jenž je stěžovatelem i v projednávané věci, zamítl. Je vhodné zdůraznit, že daný případ svou procesní historií i uplatněnými kasačními námitkami zcela odpovídá nyní projednávané věci.

[13] Stěžovatel podává kasační stížnost z důvodů dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., věcně však svou argumentaci vede pouze k důvodu podle písm. a) daného ustanovení, přičemž namítá, že městský soud nesprávně posoudil procesněprávní otázku týkající se rozsahu provedení dokazování ve správním řízení. Důvodem podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. se Nejvyšší správní soud musel zabývat z úřední povinnosti, avšak v napadeném rozsudku neshledal vadu, k níž by musel z úřední povinnosti přihlídnout.

[14] Stěžovatel tvrdí, že žalobce nebyl ve správním řízení dostatečně aktivní a neunesl břemeno tvrzení, ani svou část břemena důkazního, které jej tíží, neboť neuvedl a nedoložil relevantní důvody podporující závěr, že nemá ruské občanství. Nejvyšší správní soud s tímto závěrem nesouhlasí. Lze připomenout, že obecná povinnost správních orgánů opatřovat podklady pro rozhodnutí a postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, je doplňována povinností účastníků řízení poskytnout potřebnou součinnost, případně označit důkazy na podporu svých tvrzení (srov. rozsudek NSS ze dne 14. 3. 2019, č. j. 1 Azs 367/2018 - 34). Ani případné nesplnění povinnosti součinnosti účastníka řízení označit důkazy na podporu svých tvrzení však nezabavuje správní orgán povinnosti zjistit podstatný skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 7. 2019, č. j. 1 Azs 181/2018 - 29).

[15] Podle městského soudu žalobce v řízení uvedl dostatečné množství informací, aby na jejich základě mohl stěžovatel dohledat a ověřit jejich pravdivost. Žalobce doložil své písemné pokusy (dopisem a e-mailem) o kontaktování ruské ambasády v České republice, na které nikdo nereagoval. Rovněž se v minulosti neúspěšně pokoušel dostavit se na zastupitelské úřady Ruska v Německu a v České republice. Městský soud v takové situaci nepovažoval za účelné, aby se žalobce snažil o další osobní kontakt s ruskou ambasádou v České republice či s jinými ruskými úřady a aby prokazoval, že nebyl vpuštěn dovnitř ambasády. Stejně tak nelze po žalobci rozumně požadovat, aby za účelem opatření příslušných dokladů vycestoval do Ruska, pokud nemá cestovní doklady. Na základě uvedeného Nejvyšší správní soud ve shodě s městským soudem nesdílí názor stěžovatele, podle něž žalobce nevyvinul potřebnou aktivitu k prokázání, že je osobou bez státní příslušnosti, a podle něž je účelově pasivní. Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že by další pokusy o osobní kontaktování zastupitelského úřadu Ruska byly nadbytečné a pravděpodobně neúčelné. Stejně tak lze souhlasit se závěry napadeného rozsudku, podle nichž žalobce své břemeno tvrzení i svou část důkazního břemena unesl, neboť uvedl a doložil informace týkající se předmětného správního řízení, které mu byly známy a které byly pro posuzovanou věc relevantní.

[16] Pokud jde o tvrzení, že se osoby bez státní příslušnosti nemusí obávat obrátit se osobně na „svůj“ zastupitelský úřad, z výše uvedených skutečností nevyplývá, že by se žalobce v projednávané věci obával osobně kontaktovat zastupitelský úřad Ruska – ostatně tak několikrát neúspěšně učinil. Vzhledem ke shora uvedenému městský soud

pokračování

shledal, že v daném případě postačovala uskutečněná snaha o písemný kontakt. Tento závěr není obecný, spekulativní, ani nepopírá rozložení sdíleného důkazního břemene, neboť žalobce vyvinul iniciativu, která byla s ohledem na okolnosti daného případu adekvátní a plně postačovala ke zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností.

[17] Stěžovatel má za to, že z rozhodovací praxe zdejšího soudu nevyplývá jeho povinnost spokojit se s doložením jednostranné písemné komunikace se zastupitelským úřadem ze strany žalobce. Nejvyšší správní soud však upozorňuje, že podle shora uvedeného se žalobce pokusil i o osobní kontakt se zastupitelským úřadem. Stěžovatel tak mohl a měl vycházet i z této iniciativy žalobce.

[18] Stěžovatel namítá, že žalobce nedoložil informace týkající se jeho pobytového oprávnění v Německu a další důležité dokumenty, zejm. rodný list. K tomu zdejší soud doplňuje, že předmětem řízení před stěžovatelem byla otázka určení, zda je žalobce osobou bez státní příslušnosti. Rodným listem by bylo možné nanejvýš prokázat, že se žalobce v Sovětském svazu narodil, nikoli, zda v rámci jeho rozpadu skutečně pozbyl sovětské občanství. Stejně tak otázka titulu pro pobyt v Německu není pro dané řízení rozhodná. Pobytové oprávnění se totiž zjevně nezakládalo na státní příslušnosti žalobce k Německu či k Sovětskému svazu, potažmo k Rusku.

[19] Tvrdí-li stěžovatel, že žalobce obchází smysl právní úpravy Úmluvy, je třeba tuto úvahu odmítnout jako spekulativní a nedůvodnou, neboť se zakládá na premise tvrzené pasivity žalobce v předmětném správním řízení. Podle výše uvedených závěrů zdejšího soudu i městského soudu však žalobce pasivní nebyl a své povinnosti týkající se tvrzení a dokazování v daném řízení splnil.

[20] Stěžovatel dále namítá, že městský soud založil svou argumentaci na obsahu příručky, která však není právně závazná. Nejvyšší správní soud dodává, že příručka nahradila *Pokyny k problematice osob bez státní příslušnosti vydané Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky* a jejím smyslem je poskytnout vodítka a instrukce při interpretaci a aplikaci Úmluvy, a to zejména orgánům veřejné moci konkrétních členských států OSN. Ačkoli se o závazný akt nejedná, příručka může být relevantní z hlediska její argumentační přesvědčivosti. Městský soud tak nijak nepochybil, pokud z ní při posuzování projednávané věci vycházel.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů shledal kasační stížnost nedůvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1, *in fine*, s. ř. s. zamítl.

[22] O náhradě nákladů řízení rozhodl zdejší soud podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

[23] Žalobce měl ve věci plný úspěch, tudíž by mu náležela náhrada nákladů řízení proti neúspěšnému stěžovateli. Ze spisu však nevyplývalo, že by žalobci nějaké náklady

v řízení o kasační stížnosti vznikly. K tomu lze dodat, že žalobce byl v řízení zastoupen Organizací pro pomoc uprchlíkům, z. s. Ta však podle judikatury zdejšího soudu nemá právo na odměnu za zastupování stěžovatele (srov. rozsudek ze dne 15. 9. 2008, č. j. 4 Azs 51/2008 - 79). Proto zdejší soud rozhodl tak, že se žalobci náhrada nákladů řízení nepřiznává.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 12. července 2024

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu